No. 24. Donderdag 11 Juni 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Ten vervolge op de Koninklijk goedgekeurde statuten der Vereeniging, wordt hier opgenomen het in de jongste alg. vergadering vastgesteld huishoudelijk reglement der Vereeniging.

Artikel 1. Het Vereenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar.

Personen of Vereenigingen, die lid of lid-begunstiger wenschen te worden, geven daarvan kennis aan een der leden van 't Hoofdbestuur of van een der Afdeelingsbesturen, die daarvan schriftelijk opgave doet aan den secretaris van het Hoofdbestuur of aan den Afdeelingssecretaris.

Deze opgave bevat naam, voornamen, beroep, duidelijke aanwijzing van woonplaats, straat- of wijk- en huisnummer, en voorts het bedrag der te betalen contributie of van de bijdrage ineens, overeenkomstig de statuten.

Het Afdeelingsbestuur beslist over de toelating van hen, die binnen het grensgebied der Afdeeling wonen — het Hoofdbestuur over de toelating van hen, die buiten het gebied eener Afdeeling wonen.

Ieder Afdeelingsbestuur wordt door 't Dagelijksch Bestuur voorzien van een kaart, zoo duidelijk mogelijk de grens der Afdeeling aangevende.

Artikel 2. Wie in den loop van het jaar als lid of lid-begunstiger wordt aangenomen, is de volle contributie over dat jaar verschuldigd, met dien verstande, dat de contributie van dengene, die eerst na 1 October als lid of lid-begunstiger wordt aangenomen, tevens geldt voor het eerstvolgende jaar.

Artikel 3. Opzegging van het lidmaatschap heeft alleen schriftelijk plaats, en moet geschieden vóór 15 December van het jaar, bij gebreke waarvan het lidmaatschap voor het volgende jaar doorloopt.

Artikel 4. Alle veranderingen van woonplaats of adres, verhooging of vermindering van contributie, opzegging van het lidmaatschap moeten door de leden tot eene afdeeling behoorende, worden opgegeven aan den Secretaris der Afdeeling, door andere leden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur.

De Secretarissen doen hiervan ten spoedigste schriftelijke mededeeling aan den Administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Artikel 5. Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20 Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1 Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten, welke verkregen zijn door inrichtingen door de Afdeeling in het leven geroepen;

b. eene geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. eene opgave van onderwerpen, welke de Afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de Afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Artikel 6. De voorzitter van het Hoofdbestuur opent, leidt en sluit de vergaderingen van dit bestuur en de algemeene vergaderingen en zorgt voor de uitvoering van statuten en huishoudelijk reglement en van genomen besluiten.

De onder-voorzitter is hem behulpzaam of vervangt hem, indien dit noodig is.

De secretaris is belast met het houden der notulen, het voeren der correspondentie, het geven van een jaarverslag en het bijhouden der ledenlijsten.

De penningmeester zorgt voor het beheer der gelden en is daarvoor verantwoordelijk. Hij geeft jaarlijks verslag van het gehouden beheer en van den toestand der kas.

Geldswaardige papieren worden door den penningmeester in bewaring gegeven bij de Nederlandsche Bank, contante gelden, voor zoover niet benoodigd als kasgeld, gestort bij een solide Spaar- of Depositobank te 's-Gravenhage ten name der Vereeniging, welke gestorte gelden niet kunnen worden opgevraagd, dan tegen kwitantie, geteekend door den voorzitter, den secretaris en den penningmeester.

Artikel 7. Het Hoofdbestuur vergadert minstens tweemaal in het jaar te 's-Gravenhage, en wel in de maanden April en October.

Telken jare in de eerste vergadering kiest het uit zijn midden een tweeden secretaris en een tweeden penningmeester, die den secretaris en den penningmeester behulpzaam zijn en hen vervangen, indien dit noodig is.

De oproeping tot deze vergaderingen en tot buitengewone vergaderingen van het Hoofdbestuur, geschiedt door het Dagelijksch Bestuur, minstens 20 dagen voor den datum der vergadering, met opgave der te behandelen zaken, voor zooveel noodig toegelicht.

Artikel 8. Buitengewone Hoofdbestuursvergaderingen moeten door het Dagelijksch Bestuur worden bijeengeroepen, zoo dikwijls het deze noodzakelijk acht, of wanneer het door drie Hoofdbestuursleden schriftelijk wordt verzocht met opgave der te behandelen zaken.

Mocht het Dagelijksch Bestuur in dit laatste geval de vergadering niet uitgeschreven hebben binnen acht dagen na het verzoek, dan zijn drie Hoofdbestuursleden daartoe bevoegd.

Artikel 9. Het Hoofdbestuur kan alleen besluiten nemen in vergaderingen, waarin meer dan de helft der Hoofdbestuursleden aanwezig is en alleen betreffende onderwerpen, welke op de agenda voorkomen.

Wanneer door twee-derde der aanwezige leden een in de vergadering zelve gedaan voorstel spoedeischend wordt verklaard, kan ook daaromtrent een besluit worden genomen. Bestaat bedoeld twee-derde uit minder dan zes leden, dan behoeft zoodanig besluit de bekrachtiging der volgende vergadering.

Het Hoofdbestuur kan, bij uitzondering, wanneer het Dagelijksch Bestuur dit in een spoedeischend geval noodig oordeelt, ook besluiten nemen door middel van aangeteekende correspondentie.

Daartoe wordt aan ieder lid het behoorlijk toegelicht voorstel gezonden, met bepaling van den datum, waarop uiterlijk het antwoord in 't bezit van den secretaris moet zijn. Niet op tijd ingekomen antwoorden worden als niet ontvangen beschouwd.

De op deze wijze genomen besluiten worden in de eerstvolgende vergadering ter tafel gebracht en in de notulen opgenomen.

Alle besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 10. De voorzitter der Vereeniging heeft het recht alle vergaderingen van afdeelingen, besturen en commissies der Vereeniging bij te wonen, waartoe hem van alle te houden vergaderingen kennis wordt gegeven. De voorzitter mag echter geen lid van het Bestuur of voorzitter van een der afdeelingen zijn, noch lid of voorzitter van eene commissie.

Ieder lid van het Hoofdbestuur heeft ten allen tijde het recht inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging op het bureau, waar de boeken of bescheiden thuis behooren.

De opneming der kasgelden en andere bezittingen van de Vereeniging geschiedt minstens tweemaal per jaar; van welke opneming telkens verslag wordt gedaan in de eerstvolgende vergadering van het Hoofdbestuur.

Behalve deze opnemingen kan het Hoofdbestuur ook tusschentijds een commissie benoemen

tot opneming der kas en van den stand der be zittingen van de Vereeniging.

Het Hoofdbestuur is tot de voorbedoelde opneming verplicht, wanneer minstens drie Hoofdbestuursleden dit verlangen.

Artikel 11. Jaarlijks treedt een-derde der Hoofdbestuursleden af, volgens een door het Bestuur bij loting vast te stellen rooster. De aftredenden zijn terstond herkiesbaar.

In tusschentijds ontstane vacatures wordt, zoo het Dagelijksch Bestuur vervulling dadelijk noodig acht, door dat Bestuur zelf tijdelijk voorzien, tot aan de eerstvolgende gewone algemeene vergadering.

Het Hoofdbestuur draagt aan de jaarlijksche algemeene vergadering, voor iedere tusschentijds of volgens rooster ontstane vacature, een tweetal candidaten voor; gelijke verplichting rust op iedere Afdeeling, doch alleen voor de iedere Afdeeling onmiddellijk betreffende vacature.

Elk nieuwbenoemd Hoofdbestuurslid komt, wat tijd van aftreding betreft, op den rooster in de plaats van hem, dien hij vervangt.

Artikel 12. Het Dagelijksch Bestuur is belast met den dagelijkschen gang van zaken en met de uitvoering der besluiten door het Hoofdbestuur en de Algemeene Vergadering genomen.

Waar de afhandeling eener zich voordoende zaak niet op het nemen van een besluit door het Hoofdbestuur kan wachten, handelt het Dagelijksch Bestuur onder nadere goedkeuring van het Hoofdbestuur.

Artikel 13. Het Dagelijksch Bestuur vergadert in den regel éénmaal per week, op den dag en 't uur, welke het daarvoor zal vaststellen en daarenboven telkens wanneer de voorzitter of twee der andere leden dit noodig achten.

Indien op eenige vergadering van dit college minder dan drie leden aanwezig zijn, heeft deze geen voortgang.

Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 14. Ten spoedigste na afloop van elk boekjaar, wordt de rekening en verantwoording met het verslag van het gehouden beheer door den penningmeester opgemaakt, en uiterlijk ultimo Maart aan het Hoofdbestuur aangeboden. Na goedkeuring door het Hoofdbestuur wordt de rekening en verantwoording onderworpen aan de goedkeuring der commissie bedoeld in art. 14 sub 3 der statuten.

De geverifiëerde rekening en verantwoording wordt met het rapport der commissie in 't orgaan der Vereeniging opgenomen, uiterlijk tegelijk met de oproeping voor de jaarlijksche algemeene vergadering.

De goedkeuring der Algemeene Vergadering strekt aan den penningmeester tot décharge voor zijne administratie en aan het Hoofdbestuur voor het beheer over het betreffende boekjaar.

Artikel 15. De commissie in het voorafgaande artikel bedoeld is bevoegd inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging en ontvangt alle inlichtingen, welke haar gewenscht voorkomen.

Verschilpunten tusschen deze Commissie en het Hoofdbestuur worden onderworpen aan het beslissend oordeel der Algemeene Vergadering.

Artikel 16. Het Hoofdbestuur kan over de geldmiddelen der Vereeniging, voortspruitende uit contributiën, uit de geldelijke voordeelen in artikel 7 der statuten bedoeld en uit renten van kapitalen beschikken, ter bestrijding van de kosten, veroorzaakt door den dagelijkschen gang van zaken en door de uitvoering van eenige bepaling in de statuten of huishoudelijk reglement.

In de jaarlijksche algemeene vergadering worden telkens voor het volgende jaar de grenzen vastgesteld, binnen welke de uitgaven zich mogen bewegen.

Andere uitgaven of uitgaven boven of buiten een door de Algemeene Vergadering vastgestelde Begrooting, mogen niet plaats vinden zonder uitdrukkelijke goedkeuring of bij dringende noodzakelijkheid, erkend door minstens tweederde van het aantal Hoofdbestuursleden, onder nadere bekrachtiging der Algemeene Vergadering.

Artikel 17. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid tot:

1. het benoemen van een administrateur der Vereeniging;

2. het instellen van eene commissie, belast met de leiding van het orgaan der Vereeniging;

3. het benoemen van een administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Het maximum der bezoldigingen van de administrateurs wordt door de Algemeene Vergadering vastgesteld, evenals de vaste som, welke telken jare voor redactiekosten kan worden besteed.

De voorzitter van de sub 2 bedoelde Commissie wordt door het Hoofdbestuur benoemd en treedt op als verantwoordelijk redacteur.

De administratie sub 1 en 3 bedoeld kan aan denzelfden persoon worden opgedragen, die tegelijkertijd de functies van secretaris en penningmeester der Vereeniging kan waarnemen.

De regeling van werkzaamheden, termijn van benoeming en wijze van ontslag van administrateurs en commissieleden worden door het Hoofdbestuur vastgesteld.

Artikel 18. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid om, behalve de reeds vermelde commissiën, andere commissiën in het leven te roepen, welke het Bestuur of de Afdeelingsbesturen ter zijde staan in het verrichten van een deel der werkzaamheden ter bereiking van het doel der Vereeniging.

Het Hoofdbestuur stelt de instructies vast voor elk dier commissiën en wijst een zijner leden aan, om als voorzitter daarvan op te treden.

Artikel 19. Met afwijking van het bepaalde in artikel 16 heeft het Hoofdbestuur de bevoegdheid Afdeelingen uit de kas der Vereeniging financieel te steunen, in het bijzonder daar, waar het betreft sub 't 1 en 2 omschrevene in art. 4 der statuten.

Wederkeerig verleenen de Afdeelingen voor zooveel mogelijk, finantiëelen steun aan het Hoofdbestuur, zoo dit noodig mocht zijn.

Artikel 20. In gevallen, waarin dit reglement niet of niet duidelijk voorziet, beslist het Hoofdbestuur. Tegen de beslissing staat beroep open op de Algemeene Vergadering binnen drie maanden na den datum der beslissing.

Artikel 21. Dit reglement treedt in werking dadelijk nadat de Koninklijke goedkeuring op de nieuw ontworpen statuten zal verkregen zijn.

Wijzigingen daarin kunnen alleen plaats hebben in de jaarlijksche algemeene vergadering, of in eene speciaal daartoe belegde algemeene vergadering, op voorstel van het Hoofdbestuur of van minstens drie afdeelingen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de verhouding tusschen den Gouverneur-Generaal Van Heutsz en Generaal Van Daalen, naar aanleiding van de interneering van Tg. Maharadja Djeumpa te Sabang. — Het *Algemeen Handelsblad* over het opium-vraagstuk. — Het ontslag aan Generaal Van Daalen verleend, beoordeeld door den Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant*. — *De Nederlander* over de geheime nota-Van Heutz.

De *N. Rott. Courant* hoofdartikelt over „Atjehsche aangelegenheden".

Reeds vroeger had het blad gewezen op de ontstemming van den gouverneur Van Daalen over de door den gouverneur-generaal aan den tijdelijk te Koeta-Radja aangehouden oelèëbalang van Keureutoë gegeven vergunning naar zijn land terug te keeren.

De gouverneur van Atjeh dreigde in zijn verslag over Januari jl., dat hij eventueel een voorstel zou doen om dien oelèëbalang van zijn ambt te ontheffen. Dit voorstel is inderdaad kort daarop gedaan, omdat de terugkeer van het bedoelde hoofd zeer verderfelijk schijnt te hebben gewerkt op den toch reeds ongunstigen toestand in Keureutoë.

„Wie het Atjeh-verslag over Februari met aandacht las, zegt de *N. Rott. Courant*, kwam ook daarin uitingen tegen, die getuigden van gemis aan instemming met tijdens de enquête getroffen regelingen. In het verslag over Maart toont de generaal Van Daalen wederom zijn ongenoegen, ditmaal over den terugkeer van Tg. Maharadja Djeumpa, waarnemend bestuurder van West-Peusangan, die sedert September 1906 te Sabang was geïnterneerd en die met alle andere daar geïnterneerde hoofden van den gouverneur-generaal vergunning kreeg naar zijn land terug te keeren."

Vervolgens gaat het blad aan de hand van tal van Atjeh-verslagen na, wat er sedert 1902 reeds met Tg. Maharadja Djeumpa is voorgevallen en vervolgt dan:

„Met het arresteeren en Sabang als verblijfplaats aanwijzen van deze en andere Atjehsche hoofden, handelde de generaal Van Daalen in strijd met art. 47 van het Regeeringsreglement, waarin de bevoegdheid tot zoodanige handeling — veelal een der „exorbitante rechten" genoemd — aan den gouverneur-generaal, in overeenstemming met den Raad van Ned.-Indië, is toegekend. En nu mag men in een land als Atjeh, noodgedwongen en zeer tijdelijk, ook van de hoogste wet moeten afwijken, het valt niet te ontkennen, dat gevangenschap en wegzending, die twee jaar duren, niet meer als tijdelijke maatregelen kunnen aangemerkt worden. Het ware dus beter geweest, evenals zulks tot dusver bij verbanning van Atjehsche hoofden geschiedde, artikel 47 van het Regeeringsreglement, met in achtneming van de daarin en in artikel 48 voor de betrokkenen opgenomen waarborgen, toe te passen.

Toen de geïnterneerde hoofden den landvoogd te Sabang verzochten naar hun land te mogen terugkeeren, had de gouverneur-generaal te beslissen of hij dit verzoek zou afwijzen, maar dan behoorde art. 47 R.R. te worden toegepast, dan wel of de omstandigheden een zoodanige toepassing, waarover vooraf overeenstemming met den Raad van Indië moest worden verkregen, niet wettigden. Uit het feit, dat de gouverneur Van Daalen zelf geen voorstel tot verbanning heeft gedaan, zou men moeten opmaken, dat hij de mogelijkheid van terugkeer der hoofden niet uitgesloten achtte, ofschoon toch te voorzien was, dat de jonge oelèëbalang van zijn ooms, die van hunne vroegere inkomsten zouden verstoken zijn, meer last dan genoegen zou beleven.

Hoe het ook zij, de gouverneur-generaal stond aan de hoofden toe naar hun land terug te keeren. Indien deze beslissing, zooals wij enkele maanden geleden in een correspondentie in de Deli-Courant lazen, is genomen zonder den gouverneur van Atjeh te hooren, is een ambtelijke omissie begaan en is de generaal Van Daalen meer dan noodig was gegriefd."

Verder zegt het blad:

„Wij hebben het bovenstaande eenigszins uitvoerig gereleveerd, omdat o. i. hoe langer hoe meer blijkt, dat de door den gouverneur-generaal genomen beslissing betreffende de geïnterneerde Atjehsche hoofden een in het oog van den generaal Van Daalen zeer verkeerde maatregel is geweest. En aangezien ook de boeten veelvuldig en meermalen met zwaren druk werden opgelegd, is het niet onmogelijk, dat de generaal Van Daalen zich met z. i. te groote beperking, waartoe de drang vooral uit Nederland kwam, toch ten slotte niet heeft kunnen vereenigen.

Volgens de Javabode van 6 Mei jl. zouden de afwijkingen van Van Daalen in het door v. Heutsz „ingevoerde stelsel" o.m. betreffen de „regeling der geldelijke positie van de kust-oelèëbalangs en het hoog houden der adatshoofden". Dit zou dan vermoedelijk slaan op het beboeten en op het door arrestatie en interneering afbreuk doen aan 't gezag der hoofden.

Meer licht is noodig, zoo besluit het Rotterdamsche blad. De regeering drale niet lang meer met de natie volledig omtrent de Atjeh-zaak in te lichten."

* * *

Het „opiumvraagstuk" blijft voor Nederl.-Indië nog steeds actueel, zegt het *Alg. Handelsblad*. Wel werd reeds een oplossing aan het vraagstuk gegeven door de vervanging van de opiumpacht door de opiumregie, maar de vraag doet zich voor, of die oplossing als een definitieve mag beschouwd worden.

Voor de beantwoording dier vraag dunkt het blad niet ondienstig na te gaan, welke de huidige stand van het opiumvraagstuk in de onze kolonie omringende landen en koloniën is.

Uitvoerig gaat het *Alg. Handelsblad* na, wat er in China, Japan, Britsch-Indië, de Straits-Settlements, Fransch-Indië en op de Philippijnen ten dezen gedaan is; hoe het daar met de opiumquaestie staat.

Deze interessante mededeelingen zijn echter te breedvoerig om hier i n e x t e n s o weergegeven te worden. Volstaan wij daarom met de slotsom, waartoe het blad komt:

„Het opiumgebruik, aldus het *Alg. Handelsblad*, is een euvel, maar dit rechtvaardigt daarom nog niet sommiger hevige verontwaardiging over het voortbestaan van dat kwaad. Dit is in zijn gevolgen bij lange na niet zoo gevaarlijk als de drankduivel, wien bv. het treurig lot van 15% der bevolking van de Fransche krankzinnigengestichten rechtstreeks moet worden toegeschreven. En toch gaat men in Westersche landen slechts voort het misbruik zooveel mogelijk te bestrijden door preventieve en repressieve maatregelen, zonder 't gebruik, dat zoo dikwerf tot misbruik leidt, aan te tasten.

Waarom?

Omdat men eenerzijds het onbegonnene inziet van zulk een strijd, anderzijds begrijpt, dat wegruiming van het bestaande kwaad slechts voet zou geven aan het opkomen van een ander, waarvan men de gevolgen niet kan overzien.

De Chineesche regeering zal wellicht nog eenmaal haar houding van heden betreuren, wanneer zij zonder het doel, dat zij zich stelde, te bereiken — de kans is zeer groot, dat het zoo zal gaan — door haren strijd tegen het opium, voor 't alcoholgebruik den weg zal hebben gebaand.

Wij meenen dan ook, dat de oplossing thans in Nederlandsch-Indië aan het opiumvraagstuk gegeven, op dit oogenblik als de eenig mogelijke moet worden aangemerkt. Daarbij sta evenwel — en dat heeft wel eens te wenschen gelaten — op den

voorgrond, dat beperking van het euvel op oordeelkundige wijze, die aan geen ander wellicht veel erger kwaad voet geeft, hoofddoel is. 't Stelsel der verboden kringen is daarbij een middel om uitbreiding van het euvel in streken, waar dit nog niet was doorgedrongen, te beletten en de verdwijning eventueel daarvan in andere streken te bestendigen.

De baten, die met inachtneming dezer regelen uit het opium-middel worden verkregen, kunnen dan even gevoegelijk worden aanvaard als die hier te lande uit den accijns op het gedistilleerd in 's lands schatkist vloeien.

Te rechter tijd werd hier het, nog in de M. v. T. op de begrooting voor 1907 voorgestane, denkbeeld losgelaten om de opium-regie onder de gouvernementsbedrijven te rangschikken, waarbij de gedachte voorstaat ze zoo winstgevend mogelijk te maken. Dat wijst dus op een betere opvatting dan die nog in 1907 viel waar te nemen. Moge — zoo luidt het besluit — aan die opvatting trouw worden vastgehouden, dan kan en moet de opium-regie het middel zijn, om ook in dit opzicht onzen plicht tegenover de inlandsche bevolking van Indië te vervullen."

* * *

De Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* over het ontslag aan generaal Van Daalen verleend.

„Verrassing"? — „Nu eigenlijk is het groote onaangenaam aandoende nieuws, dat ongetwijfeld reeds in Holland bekend is: het aftreden van generaal-majoor G. C. E. van Daalen als gouverneur van Atjeh, verre van onverwachts gekomen. Wie had nog anders durven verwachten na het ontstaan van de moeilijke ambtelijke verhoudingen, zooals de laatste vijf maanden deze te... betreuren, innig te betreuren gaven. Zonder ons toch voor een of ander als partij te verklaren, is onze besliste overtuiging, dat uit deze mutatie voor Atjeh geen goeds kan voortkomen.

Wij hebben onder het bewind van den afgetreden gouverneur den toestand in dit gewest gaandeweg slechter zien worden. Vooral het laatste jaar leverde verbluffende tegenvallers. Maar aan wien de schuld? Zonder onvoorwaardelijk alles te willen prijzen, wat gouverneur Van Daalen als zoodanig deed en naliet, moeten wij nadrukkelijk verklaren, dat van den kreeftengang, dien de zaken in de laatste jaren gingen, geen de minste verantwoordelijkheid op hem neerkomt.

Eerstens vond overste Van Daalen bij zijn optreden als gewestelijk gouverneur op 16 Mei 1905 een vreeselijke desorganisatie.

Iedereen die den toestand kende hield zich overtuigd, dat voor Atjeh een gelukkig tijdperk begon; want men twijfelde er niet aan, of datgene wat Van Heutsz onafgedaan of nog niet voldoende geconsolideerd moest achterlaten, zou door v. Daalen in orde worden gebracht. Hij toch was gebleken, niet alleen moedig vechtjas, slim strateeg, handig organisator, kenner van het volk en zijn taal; maar vooral een bestuurder, die het in 1902 vreeselijkste deel der onderhoorigheden, Pédir, tot orde wist te brengen. In die dagen en daarna heeft Van Daalen beter dan iemand, — beter zelfs dan Van Heutsz, omdat deze in de laatste jaren slechts de rol van algemeen leider moest spelen — aangetoond dat „onmogelijk" in militair noch bestuursvocabularium behoort te staan. Ongetwijfeld was hier vaak overdrijving, maar... tout savoir c'est tout pardonner. Van Daalen heeft niet prettig gediend, sinds hij bleek het evengoed te weten als zijn meester. Van Daalen heeft zijn taak een jaar te laat aanvaard; maar dat mocht om den dood niet blijken.

Want het was onvergeeflijk lichtzinnige bestuurspolitiek in het zoo gewichtige jaar 1904—1905 toen het beloop van den Russisch-Japanschen oorlog onder Chineezen en Inlanders met opmerkelijke belangstelling, ja met geestdrift werd gevolgd; toen — afgezien nog van dezen van buiten werkenden invloed, — een uiterst délicaat, dus zaakkundig beleid in Atjeh noodig was, om de toen bereikte schoone resultaten te consolideeren; — het was lichtzinnige bestuurspolitiek het gewest juist toen onder geen voldoend bekwame leiding te stellen. Daardoor ging in korten tijd veel van het behaalde succes te niet.

Juist daarom werd te meer verwacht, „dat" — aldus schreven wij in de Nieuwe Ct. van 27 Juni 1905 — „dat de nieuwe gouverneur bij den tegenwoordigen gouverneur-generaal dezelfde krachtige ondersteuning en waardeering zou vinden, waarop deze zelf — en met zooveel recht en billijkheid — vroeger aanspraak maakte. Want al de bekwaamheid van Van Daalen zal, zonder die medewerking, niet opgewassen blijken tegen de moeilijkheden, die het bestuur van een gewest als het tegenwoordige Atjeh, meebrengt."

Binnen nog geen drie jaar is deze verwachting helaas al te precies uitgekomen.

De tweede reden waarom Van Daalen den toestand niet meer meester kon worden, was dus gebrek aan voldoende wedewerking, om niet te zeggen: tegenwerking.

Maar er is nog een derde voorname reden geweest, waarom het mis moest loopen: het vasthouden aan de instructie van Mei 1902, onlangs in deze brieven nog ampel besproken; omdat de bij dat stuk gegeven bepalingen van gouverneur Van Heutsz door gouverneur Van Heutsz zelf als verderfelijk buiten werking gesteld zijn.

Had dit — zoo kan men vragen — niet eer kunnen geschieden op voorstel van Van Daalen? Maar er is reden om te onderstellen, dat zulk voorstel niet in goede aarde zou gevallen zijn. In ieder geval is het niet twijfelachtig op wien de grootste aansprakelijkheid voor het geven, en veel te lang in stand houden, van de thans geïncrimineerde instructie neerkomt. Met een dergelijke handleiding ontbrak Van Daalen de zelfstandigheid, die hij evenzeer noodig had als vóór hem gouverneur Van Heutsz. Van Daalen was in 1904, en evenzeer nog in 1905 de aangewezen gouverneur van Atjeh. Het hem als zoodanig toekomend vertrouwen werd echter niet royaal toegemeten. Zal nu ook in vervulling gaan, wat wij in reeds geciteerd schrijven meldden als „ieders overtuiging", dat, wanneer v. Daalen niet zou slagen in het bevredigen van Atjeh, „men verdere pogingen dan gerust achterwege laten" kon?

Wij hopen het niet, want dit zou toch — wij meenen het zonder een schijn van overdrijving te kunnen zeggen: een verschrikkelijke ramp worden. Wij betreuren dan ook het aftreden van v. Daalen; hadden hem liever loyaal een kans zien gegeven, fouten en tekortkomingen — hoe deze dan ook zijn te verklaren — te herstellen. Dit te eer, omdat er in onze krijgs- en bestuurshistorie van de laatste 15 jaar zulke praecedenten van een kassian-stelsel zijn gegeven, dat daardoor een ontslag als dat van Van Daalen dubbel vernederend wordt."

* * *

De *Nederlander* wijdt een artikel aan de „Atjeh-enquête van 1903" en aan de daarop betrekking hebbende uit de Indische bladen overgenomen geheime circulaire van Van Heutsz.

De onpartijdigheid van dat onderzoek, meent het blad, juist op grond van die circulaire, in twijfel te moeten trekken.

Zelden toch meent het van een hooggeplaatst ambtenaar een meer tendentieus stuk gelezen te hebben.

„Iedereen weet, zoo schrijft de *Nederlander*, dat gemeene handelingen gewoonlijk niet bij notariëele acten geconstateerd worden, maar langzamerhand verluiden door „praatjes", totdat eindelijk de waarheid aan het licht komt. Of die praatjes al dan niet lasterlijk zijn, kan gewoonlijk hij, die ze verneemt, niet terstond beoordeelen.

Daarom moet men zeer voorzichtig zijn met die te publiceeren; men moet beginnen met er geen geloof aan te slaan; men moet vooral niet oordeelen, alvorens de belanghebbenden te hebben gehoord.

Het is dan ook om die reden, dat wij ons steeds onthouden hebben in ons blad „verhalen" mee te deelen, en dat wij de uitgave van het bekende boekje van „Wekker" hebben afgekeurd.

Maar hier geldt het mededeelingen van eigen ondervinding en van praatjes aan de autoriteiten, die verplicht zijn daarnaar een onderzoek te doen. Die mededeelingen worden gedaan, niet door een officier, die zich verongelijkt acht of wraak wil nemen tegen zijn superieuren, maar door een officier, die liever, zeer tot eigen nadeel, den dienst verlaten heeft, dan zich medeplichtig te maken aan handelingen, die hij met zijn christelijke consciëntie in strijd acht, en te leven in een oorlogstoestand, dien hij voor een christennatie even afschuwelijk vindt, als de oorlogstoestanden indertijd door Engeland in Transvaal in het leven geroepen.

Mededeelingen, van een zóó ernstig man afkomstig, en welker oprechtheid in elk geval door niemand kan worden betwijfeld, worden nu in het geheim medegedeeld aan de hoogste autoriteiten, opdat er een onderzoek plaats hebbe. Hij die rapport doet kan niet steeds zijn beweringen bewijzen, maar voor een onderzoek is dat ook onnoodig. Elk gerechtelijk onderzoek begint met af te gaan op praatjes, juist om na te gaan of en in hoever die praatjes op feiten berusten."

Afschuw van zulke praatjes begrijpt de *Nederlander* niet.

De *Nieuwe Courant* begrijpt deze redeneering van het blad van den heer Lohman niet.

„Wij willen hieromtrent opmerken, zoo zegt de *N. C.*, dat wij het volkomen waardeeren, dat de heer De Savornin Lohman de mededeelingen van den heer Fanoy, al kwamen deze ook in praatjes- of gerucht-vorm tot hem — nergens blijkt tot dusver uit, dat die mededeelingen grooter soliditeit dan die van geruchten zouden hebben gehad — bij den minister aanhangig heeft gemaakt en een onderzoek uitgelokt heeft. Waar hij den heer Fanoy als een ernstig man had leeren kennen, was dat, wij erkennen het gaarne, zijn plicht. Praatjes kunnen inderdaad het uitgangspunt van een vruchtbaar onderzoek vormen.

Maar... dit moest dan iets anders opleveren dan opnieuw praatjes en slechts praatjes. En dit is het wat Van Heutsz in zijn circulaire aan zijn onderbevelhebbers op het hart drukt. Dezen moesten met iets anders en met degelijker stof voor den dag komen, wil het onderzoek eenige beteekenis dragen.

Wat kan men eraan hebben, dat een officier met het bedoeld onderzoek belast in dezelfde vage termen zijn rapport opstelde, als de hr. Fanoy blijkbaar gebruikt, alweer niet met feiten voor den dag kwam, maar slechts met on-dits, die men evengoed in de sociëteit had kunnen laten opteekenen? Welken zonderlingen kringloop van praatjes had men dan niet gekregen!

Om het feit te constateeren, dat er praatjes liepen, was het toch niet te doen.

Wie Indië en het Indische leven kent, weet hoe de „ploertige men", gelijk v. Heutsz het uitdrukt, steeds in de weer is en een vaardigheid vertoont in het verkleeden en verdraaien van feiten, het klakkeloos verzinnen van praatjes, het verspreiden, vergrooten, in het leven houden daarvan, welke inderdaad verbijsterend is. En dat slechts zeer weinigen zich van de besmetting vrij weten te houden, niet aan het algemeene, verfoeilijke spel, zij het dan ook in den regel onwillekeurig, mee te doen.

Zulke praatjes terug te krijgen in antwoord op zijn vragen, daar bedankt Van Heutsz voor, en terecht. Hij legde de praatjes vóór aan zijn onderbevelhebbers om de echtheid ervan aan hun omgeving te toetsen, die echtheid c. q. door feiten aan te toonen, niet om onder aanhaling van weer nieuwe praatjes, of omzettingen van de oude, nogmaals om de waarheid heen te draaien."

Tot zooverre deze polemiek over „praatjes".

Zou de *Nieuwe Courant* er nóóit van gehoord hebben, hoe in het militaire het systeem van „zich dekken" op geld doet? Het blad moet er zijn eigen Atjeh-correspondenties maar eens op nalezen.

Nog één opmerking. Vindt de *Nieuwe Courant* het niet zonderling, dat geheime circulaires uit 1903 in de *Javabode* verdwalen? Vooral omdat er niet lang geleden twee Indische redacteuren vervolgd zijn voor het schenden van het „archief-geheim".

Tot dusverre hebben wij nog niets gehoord van een vervolging van deze blijkbare schending van het archief-geheim tegen de *Javabode* ingesteld. Toch kan een dergelijke vervolging niet uitblijven, indien er in Indië niet met twee maten gemeten wordt.

Op ieder onpartijdige kan het niet nalaten een ongunstigen indruk te maken, dat geheime circulaires van den heer Van Heustz in de pers verdwalen, juist op een oogenblik, dat ze als tegenhanger kunnen dienen van aanklachten, die n'en déplaise de *Nieuwe Courant* een groote schijn van waarheid voor zich hebben. Dat wijst op zeer bedenkelijke toestanden.

Uit de O.I. Mail.

Aan het **ontslag van Gouverneur Van Daalen**, wijdt *K.* in de *Javabode* van 1 Mei j.l. een hoofdartikel, waarin hij o.m. zegt:

„Zij, die meenden, dat van Daalen van de zaak eene portefeuille-kwestie zou maken, bleken het al heel spoedig bij het verkeerde eind te hebben. De redeneering van ministers, niet goed? voor mij een ander, gaat toch bij den gouverneur van Daalen in het geheel niet op. Zij, die met den generaal veel en van nabij in aanraking komen, kunnen toch dikwijls merken, dat hij alleen zichzelf en niemand anders geschikt vindt om het ambt van civiel en militair gouverneur van Atjeh te bekleeden, zooals het behoort. Aan vrijwillig heengaan van hem valt dan ook niet te denken. Voor generaal van Daalen zou dit, evengenoemde onderstelling indachtig, gelijk te stellen zijn met landverraad.

En heengaan op last, zal de generaal ook niet anders doen dan onder heftig protest en met de ernstige waarschuwing: „Gij, die mij heenzendt, vergeet niet dat, als later de zaken verkeerd gaan uw fout niet te herstellen is. Gedane zaken nemen geen keer."

De eigenschappen opsommende, die een gouverneur van Atjeh zou moeten hebben, zegt *K.* verder:

„1o. een uitstekend troepen-commandant, die het gezag over eene over tal van posten en bivaks verspreide troepenmacht volkomen weet te beheerschen;

2o. een bij officieren en soldaten alom als moedig en doortastend bekend staand aanvoerder, die, wanneer nog eens noodig, zijne eigen persoonlijkheid in de schaal kan werpen;

3o. een kenner van Atjeh, geheel vertrouwd met land en volk;

4o. een bekwaam bestuurshoofd, dat in den ruimsten omvang weet, wat eene inlandsche bevolking, i.c. de atjehsche, van noode heeft en dus kan zien wat haar ontbreekt;

5o. een economisch aangelegd persoon, zoodat hij met beperkt crediet zijn doel kan bereiken;

6o. iemand met ijzeren wil, veel geduld en enorme werkkracht.

Eilieve, wie geeft mij eenige Nederlanders, die aan deze eischen voldoen?"

Schrijver eindigt dan ook met de opmerking:

„In deze materies zijn maar heel enkele personen 's generaals meerderen, heel weinige zijn gelijken, zoodat ook in dit opzicht vervanging vrij zeker ook een nadeel zou zijn."

Het *Bat. Nieuwsbl.* schrijft over dezelfde zaak o.a.:

,,En thans wordt Van Daalen als een zondebok de woestijn ingejaagd. Geen woord van dank, geen enkel blijk van sympathie of waardeering. Swart, wiens taak veel lichter was, wordt, met lauweren bekranst, binnen gehaald.

,,Generaal Van Daalen heeft wèl afgedaan... Maar voor wie niet blind zijn, is geen twijfel mogelijk op wie de blaam valt voor dit grievende, met alle begrip van betamelijkheid strijdige ter zijde zetten van een dienaar die, wat er ook op hem te zeggen moge vallen, steeds trouw de voetstappen zijns meesters heeft gedrukt en thans voor diens fouten moet boeten.''

* * *

De Bali-excursie.

De Resident van Bali en Lombok seinde 2 Mei j.l. naar Batavia:

,,In Kloengkoeng zijn bij de door den Dewa Agoeng gehouden poepoetan ongeveer honderd Baliërs gesneuveld, waaronder de zoon van den Dewa Agoeng en ook verscheidene vrouwen en kinderen. Ook vielen velen gewond in onze handen.

In Kloengkoeng wordt allerwege ongestoord gepatrouilleerd; sedert zijn ingeleverd 307 geweren, een groot aantal lansen en eene groote hoeveelheid kruit. Totaal werden buitgemaakt 36 geweren, 3 lila's.

Heden vertrekt de Assistent-Resident met de in leven gebleven broeders van den Dewa Agoeng en verdere ongewenschte elementen naar Ampenan.

Elders op Bali is het rustig.''

En verder werd den 4en Mei geseind:

,,In Kloengkoeng nog buitgemaakt bij poepoetan van den vorst zeer kostbare krissen en in de poeri tien duizend gulden, zoomede vele gouden en zilveren voorwerpen, reeds geïnventariseerd; wegzending ongewenschte elementen zonder stoornis plaats gehad; troepen gaan in enclaves Kloengkoeng, Bangli, Karangasem, zoomede eiland Noesapenida patrouilleeren.''

De van Bali ontvangen berichten geven de *Locomotief* alweer aanleiding tot het schrijven van een beschouwing over de directe beweegredenen van den jongsten opstand.

Naar aanleiding van het feit, dat de resident den gouverneur-generaal seinde: ,,Overkomst troepen onnoodig'', en Gouverneur-generaal van Heutsz terugtelegrafeerde: ,,Overkomst troepen desondanks gewenscht'', meent het blad, dat men te Buitenzorg méér in 't zin heeft dan de eenvoudige tuchtiging van Kloengkoeng. 't Komt het blad waarschijnlijk voor, dat de regeering wil overgaan tot rechtstreeksch bestuur op geheel Bali of althans den geheelen toestand, zooals die verleden jaar door den regeeringscommissaris, den heer Liefrinck, is geregeld, wenscht te herzien met vertoon van wapenen.

Voorts vernam het blad, dat de resident de Bruyn Kops bijna in een hinderlaag was gevallen en den dood ter nauwernood ontsnapte. 't Was de poenggawa van Gelgel, die hem in den val trachtte te lokken; de resident moet zich gered hebben door eene vlucht naar het strand dwars door het oerwoud.''

De *Javabode* noemt dit echter tendensieuse mededeelingen — waarvan de *Locomotief* het monopolie bezit — opmerkende, dat inderdaad de gouverneur-generaal, na gepleegd overleg met den legercommandant, het beter vond, de gevraagde versterkingen tòch te zenden, om de kans te ontloopen, bijaldien de poeri van Kloengkoeng zwaar versterkt mocht zijn geweest, dat opnieuw een échec zou worden geleden. Het zenden dier eerst aangevraagde, later weer afgewezen versterking zou natuurlijk achterwege zijn gebleven, indien de resident had kunnen berichten, dat de poeri reeds was genomen; dit had op den weg van den militairen bevelhebber gelegen toen hij den resident verzocht, te seinen, dat versterking der troepenmacht niet meer noodig was.

Dat aan het zenden dier versterkingen nog andere, dubbelzinnige bedoelingen zouden hebben ten grondslag gelegen, zooals de *Locomotief* beweert, zou volgens de *Javabode* beslist onwaar zijn, die vernam dat het 20e bataljon vermoedelijk den 14en dezer reeds naar Batavia zal terugkeeren. Het 11e bataljon zou wijselijk nog eenigen tijd op Bali worden aangehouden om het burgerlijk bestuur te steunen.

Het blad zal later hierop nog terugkomen.

* * *

Een overval op Flores.

De resident van Timor en onderhoorigheden seinde den 21 April naar Batavia:

,,Twee bivaks in het landschap Soekoeria boven Endeh, respectievelijk onder luitenant Tabbers en sergeant De Kok, zijn in den vroegen morgen van 12 April door groote benden gewapende kwaadwilligen overvallen en in brand gestoken. Gesneuveld zijn de europeesche sergeant De Kok, no. 61630, de amboineesche marechaussees Gowaas, no. 71330 en Dedekaka, no. 71380 en een dwangarbeider. Zwaar gewond twee dwangarbeiders; licht en onbeduidend gewond de amboineesche marechaussees Kalhena, no. 45618, Nander no. 8629, Rumuat no. 61261 en Wananno no. 71582 en een dwangarbeider.

Luitenant Tabbers trok op Endeh terug.

Kapitein Spruijt, tijdens het gebeurde voor dienstzaken te Koepang, vertrekt bij terugkeer te Endeh onverwijld met de noodige macht naar Soekaria.

Nadere bijzonderheden zoomede verliezen des vijands onbekend.

Dit is dus een nieuwe overval op Flores: een welgeslaagde overval. Naar indisch taalgebruik heeten de overvallers — nademaal Flores ,,gepacificeerd'' is — kwaadwilligen... om echter enkele regels verder vijanden genoemd te worden, wat ze dan ook zijn.

Uit de mededeeling dat luitenant Tabbers op Endeh terugtrok en dat niets van de verliezen der Florineezen bekend is, valt niets anders af te leiden dan dat er een *échec* geleden is, gevolg van onze te geringe macht. Zoolang er voldoende troepen op Flores waren, hield de bevolking zich rustig; maar zoodra zag zij niet de bezetting inkrimpen, of zij sloeg haar slag.

En wie weet wat er sedert 12 April verder gebeurd is!

Dus: weer een excursie naar Flores: Nieuwe pacificatie. Troepen terug, want wij hebben niet genoeg om er een blijvende bezetting te leggen. Dan weer onrust enz., ad infinitum'', merkt het *Bat. Nieuwsbl.* op.

* * *

De 4e jaarmarkt tentoonstelling te Soerabaja.

Volgens de Soerabaja'sche bladen, beginnen de inzendingen voor de volgende jaarmarkt reeds goed binnen te komen. Vooral de poppententoonstelling heeft de Red. van het *Soer. Hbl.* in verrukking gebracht.

Eenige personen hebben reeds het verzoek gedaan om kinematografische opnamen te mogen doen van de bedrijvigheid in kampong toekang, den bruiloftstoet, de topèng-vertooningen en nog veel meer.

Zoo krijgt de jaarmarkt-tentoonstelling ook buiten Nederlandsch-Indië eenige bekendheid.

* * *

Een Javaan als schaakspeler.

De *Nieuwe Soer. Ct.* deelt mede, dat zich binnenkort op de bijeenkomst der Soerabajasche schaakclub (bij Grimm en Co.) voor het eerst een Javaan, genaamd Maka Droes, zal meten met de spelers der club. Het blad is benieuwd naar de prestaties van dezen heer op het zwarte en witte bord.

In Deli moet het volstrekt niets bijzonders zijn met een Datoek een partijtje te schaken.

* * *

Nieuwe Verlofsbepalingen.

Deelden wij in de *Javabode* van den 18den April jl. mede, dat twee dagen te voren eene buitengewone vergadering was gehouden van den raad van directeuren van algemeen bestuur, ter bespreking van het bekend voorstel van minister Fock betreffende de wijziging van de bepalingen op het verleenen van buitenlandsche verloven, wij zijn thans in staat, mede te deelen, dat het denkbeeld om de, daarvoor in aanmerking komende ambtenaren, nl. wier traktement *f*300 of meer 's maands bedraagt, reeds na 6 jaren actieven dienst gedurende acht maanden verlof naar Europa te verleenen, de instemming van de departementschefs heeft verworven en dus vermoedelijk binnen een afzienbaren tijd verwezenlijkt zal worden. *(Java-Bode.)*

* * *

Inlandsch Bijgeloof.

Onlangs waren in den namiddag, terwijl de zon nog aan den hemel stond, de maan en een ster aan het uitspansel te zien. Het verschijnsel werd veroorzaakt doordat de zon achter een zware wolk schuil ging. Groote ontsteltenis was te zien op de gezichten der inlanders, die het verschijnsel zagen, daar het volgens hen een ernstig onheil voorspelt, lezen wij in de *Javabode.*

WEST-INDIË.

Koloniale Staten.

De nieuwe zitting der Koloniale Staten werd den 12en Mei l.l. door den waarnemend gouverneur geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

,,Met opgewektheid vervul ik de mij te beurt gevallen taak, want ongetwijfeld heeft er zelden zooveel aanleiding bestaan als thans om met tevredenheid op het afgeloopen jaar terug te zien en met vertrouwen de toekomst tegemoet te gaan.

Zeer zeker, in het beeld, dat wij thans van Suriname's toestand kunnen ontwerpen, ontbreekt de schaduw niet, doch onmiskenbaar is het licht zooveel krachtiger geworden, dat voor die opgewektheid alle aanleiding bestaat.

Den blik richtende naar de verschillende factoren, die tot het vormen van een beeld van den kolonialen toestand moeten medewerken, dringt zich als van zelf op den voorgrond de cultuur, waaraan eens ieders aandacht thans is gewijd: de bacovencultuur voor export. Na al hetgeen dienaangaande in de Memorie van Antwoord der nu pas door U goedgekeurde begrootingsverordening is medegedeeld; kan ik daarover thans zeer kort zijn. Ook hier moge echter nog eens worden herhaald, dat er aan beide zijden — aan die der planters zoowel als aan die van het Bestuur — bij den aanvang der cultuur fouten zijn begaan (waarom zou dit moeten worden verbloemd), waardoor de regenval in de maanden Februari tot en met Juli ongunstiger gevolgen had, dan onafwendbaar was, doch tevens moge worden gevraagd, of bij zulk een uitgebreide, geheel nieuwe en geheel onbekende onderneming, fouten niet onvermijdelijk waren en of het niet geheel in den aard der dingen lag, dat ook hier leergeld moest worden betaald. Met erkentelijkheid zij evenwel gezegd, dat de uit den aanvankelijken tegenslag te trekken lessen allerwege zijn ter harte genomen en dat naast de uiterste inspanning van de Landbouwinspectie, om de cultuur haar normalen gang te doen volgen, de lofwaardige ijver van de planters te prijzen valt, om door de strikte opvolging van de gegeven wenken voor de toekomst misslagen te vermijden en de begane fouten zooveel mogelijk te herstellen, hetgeen tot gunstiger resultaten heeft geleid dan verwacht had mogen worden. Het is toch gebleken, dat de bodem in de kolonie, — die naar het oordeel van den vertegenwoordiger van de United Fruit Company en ook blijkens de aanvankelijk bij den verkoop van de eerste partijen bacoven in Amerika opgedane ervaring, eene voor deze cultuur bij uitstek geschikte is, — zeer gevoelig is voor misslagen, doch zich bij rationeele behandeling ook verwonderlijk spoedig van de gevolgen daarvan herstelt. Verwacht mag worden, dat de wekelijksche uitvoeren, die vooreerst nog, hoewel steeds in geringe mate toenemende, belangrijk onder de vastgestelde hoeveelheid zullen blijven, van af de maand September aanzienlijk zullen toenemen, zoodat de geheele uitvoering tot aan het einde van 1908 ten slotte nog nagenoeg 475.000 bossen zal bedragen, ter waarde van ongeveer *f*243.000. Waar ik daarbij kan voegen, dat de ziekten, die in de bacoven zijn waargenomen, geenszins zorg veroorzaken en dat een goed onderhoud der velden ook hier het geneesmiddel is gebleken, dan meen ik ten volle gerechtigd te zijn om te zeggen, dat het welslagen dier voor de kolonie zoo uiterst belangrijke cultuur verzekerd is.

Alhoewel bij de cacaocultuur eenige vooruitgang in de opbrengst is waar te nemen — de productie bedroeg ruim 1.349.000 KG. tegen ruim 1.310.000 KG. in 1906 — en al genoten de plantages een niet verwacht voordeel door de ongewoon hooge cacaoprijzen van het vorige jaar, die zich, met een zeer geringen achteruitgang in de laatste weken tot dusver hebben gehandhaafd, in den algemeenen toestand dier cultuur valt geen verbetering waar te nemen, en deze is, naar het meermalen uitgesproken oordeel van den inspecteur van den Landbouw, zonder krachtig ingrijpen ook niet te verwachten.

Met een dergelijk krachtig ingrijpen evenwel kan ook voor de cacaocultuur een goede toekomst zijn weggelegd. Immers de inkapping op groote schaal op Susanna's-daal ondernomen en waarvan in het vorige jaar nog niets met zekerheid kon worden gezegd, heeft een volledig succes gehad. De plantage is als verjongd en krulloten komen niet dan zeer sporadisch voor, terwijl de pluk, die binnen eenige weken plaats zal hebben, op ongeveer 200 balen geschat kan worden.

De resultaten van de inkappingen door een 7-tal andere plantages ondernomen op een deel der cultivatie en waarvan ten vorigen jare gewag werd gemaakt, hebben evenwel bewezen, dat het middel oordeelkundig en met zorg behoort te worden toegepast. Deze proeven toch, waarbij het aan oordeel en zorg ontbroken heeft, zijn voor een groot deel mislukt. Met ingenomenheid kan ik daarom mededeelen, dat de in het Saramacca-districit bij kleine landbouwers, onder leiding van de landbouwspectie genomen proeven, die aanvankelijk een minder goeden uitslag schenen te zullen hebben, ten slotte alle gelukt zijn en tevens, dat thans in den loop van het jaar door eenige belangrijke ondernemin-

gen op eigen kosten tot inkapping zal worden overgegaan, ook onder leiding van de Landbouw-inspectie.

De kleine landbouw blijft zich steeds uitbreiden en wederom in hoofdzaak langs den spoorweg nabij Lelydorp. In het geheel zijn thans 5590 perceelen met een oppervlakte van 15383 H.A. uitgegeven. Voor het nu aangevangen jaar is voldoende land voor de te verwachten aanvragen beschikbaar, tengevolge van de mogelijkheid om een gedeelte der hooge, in den Saramaccapolder gelegen terreinen reeds thans voor de uitgifte in gereedheid te brengen, doch de aandacht dient steeds gevestigd te blijven op het beramen van middelen ter voorziening in de waarschijnlijke behoefte van de naaste toekomst.

Een zestal credietbankjes verleent thans den kleinen landbouwer steun.

De herleving van den grooten landbouw, tengevolge van het ondernemen der bacovencultuur voor export, maakte een belangrijk grooteren toevoer van immigranten noodig. Aangevoerd werden 1684 uit Britsch-Indië en 1242 uit Nederlandsch-Indië, terwijl in dit jaar een 2800-tal verwacht wordt.

In de verzamelingsnijverheid valt ten aanzien van de goudindustrie weinig bijzonders mede te deelen. In het grootbedrijf was nog steeds weinig leven te bespeuren, doch exploitatie door middel van baggeren op de concessie van de Nederlandsch-Surinaamsche Goudmaatschappij is in voorbereiding, terwijl het kleinbedrijf — al werd het systeem van onderhuur op enkele concessies meer toegepast — niet gezegd kan worden zich te hebben uitgebreid.

De concessie- en vergunningsrechten daalden evenwel niet onbelangrijk en wel tot *f* 81.000 tegen *f*93.000 in 1906, terwijl ook de goudproductie met bijna 84 KG. terugliep, tengevolge waarvan de belasting op goud *f*7000 minder bedroeg en slechts *f*77000 opbracht.

De balata-industrie daarentegen — dank zij de zich steeds gehandhaafd hebbende verbeterde prijzen, die nu wederom stijgende zijn, — verkeerde in gunstiger omstandigheden. Uitgevoerd werd 348.000 KG. of 78.000 KG. meer dan in 1906, terwijl de vergunnings- en concessierechten, alsmede de retributie *f*97.000 opbrachten.

Aan den spoorwegaanleg kon met kracht worden voortgegaan, doordat door toeloop uit Demerara van aan het leven in de goudvelden gewende arbeiders, wier gezondheidstoestand bevredigend genoemd kon worden, hun aantal tot ruim 600 kon worden opgevoerd.

Het spoor ligt thans tot in de onmiddellijke nabijheid van den Brownsweg en binnen enkele weken kan het lijngedeelte van Paramaribo tot daar in exploitatie worden genomen, waardoor de verbinding met de stad verkregen is van alle goudplacers, die op dit oogenblik bewerkt worden en die door hun ligging ten opzichte van den spoorweg daarvoor ooit in aanmerking zouden komen.

De werken tot voltooiing van het baanvak Brownsweg—Sarakreek zijn in vollen gang. Het grondwerk is reeds nagenoeg tot 5 KM. voorbij den Brownsweg voltooid, terwijl de boschkap over eenige maanden tot aan het snijpunt met de Surinamerivier zal zijn afgeloopen, tot waar ook verwacht mag worden, dat dit jaar de aarden baan grootendeels gereed zal komen.

Het vergaan van een zeilschip geladen met 40000 dwarsliggers ten behoeve van den spoorwegaanleg is een teleurstelling, doch het is niet waarschijnlijk dat hierdoor de voortgang van het werk in belangrijke mate zal worden belemmerd.

* * *

Hoe lang nog?

vraagt *Onze West* en laat daar hierop volgen:

„Uit Nickerie komen weder berichten, waaruit blijkt, dat de toestanden daar — waartegenover het bestuur nog steeds werkeloos staat — een ernstig gevaar opleveren voor de balata-industrie.

Het betreft wederom gevallen van het wegloopen van arbeiders naar den Engelschen kant.

Een boot van den collector Anijs kwam de rivier af met zes arbeiders, van wie twee ziek. Gedurende de reis ontstond een gevecht tusschen de vier nietzieke arbeiders, omdat twee het verlangen te kennen gaven te vluchten. De anderen verzetten zich daartegen, doch het eind was, dat de boot belandde waar zij niet moest wezen.

Het tweede geval betreft een expeditie van den heer Heilbron. Vijf van zijn arbeiders vertrokken met de boot naar Engelsch-Guyana, den voorwerker eenvoudig alleen in het bosch achterlatend. De voorradige goederen en provisie werden alle medegenomen. Ook de genoten voorschotten zijn natuurlijk verloren, terwijl het succes van de onderneming door dergelijke handelingen in gevaar wordt gebracht.

De toestand is zorgwekkend. Het bestaan wordt bedreigd eener industrie, die jaarlijks flinke baten afwerpt voor de koloniale kas. In zijn openingsrede constateerde de wd. gouverneur Dinsdag, dat aan vergunnings- en concessierechten enz. deze industrie het afgeloopen jaar *f*97.000 in de koloniale kas heeft doen vloeien. Is het te veel gevergd, als daar tegenover van gouvernementswege eenige duizenden worden uitgegeven voor maatregelen, waarvan de noodzakelijkheid toch ook wel door 't bestuur zal worden erkend?

Men zou kunnen beginnen met de volgende maatregelen:

1. Vestiging van een post aan de „punt", om contrôle te houden op in- en uitgaande vaartuigen (ook met het oog op smokkelhandel).
2. Herstel van telephonische verbinding tusschen de vestiging Nieuw-Nickerie en de punt.
3. Vestiging van een stoombarkas in het district, hetgeen — afgescheiden zelfs van de hier bedoelde kwade praktijken — noodig is voor contrôle op de grensrivier.
4. Overleg plegen met het bestuur van Britsch Guyana, om wederkeerig de landing van wegloopers tegen te gaan.

Zullen deze maatregelen het kwaad niet volledig den kop indrukken, het feit alleen, dat er wat gedaan wordt, zal, wij houden ons daarvan overtuigd, reeds een gunstigen invloed uitoefenen.

Ook is spoedig optreden noodig, opdat juist thans belangrijke aanvoeren van product uit de bovenlanden van Nickerie te wachten zijn.

* * *

Gisting op Mariënburg.

Onze West schreef:

Op pl. Mariënburg heeft eenige gisting geheerscht onder de immigranten wegens geschil over loonen. Een 80-tal Britsch-Indiërs wendde zich met een klacht tot den districts-commissaris, die niet aanwezig was. Maandag trok een honderdtal immigranten naar pl. Belwaarde, bemeesterde daar een pont, om naar de stad te reizen. Het getij was echter niet gunstig. Later verscheen de politie ter plaatse en keerden de arbeiders naar Mariënburg terug.

Woensdag werd de zaak ter plaatse door de autoriteiten onderzocht. Een oogenblik scheen de toestand dreigend en werd hulp uit de stad ontboden. Ter eere van de politie moet gezegd, dat zij in een minimum van tijd een detachement van 25 man uitgerust had, hetwelk onder bevel van de inspecteurs Morren en Bueno naar Mariënburg vertrok. Bij aankomst bleek echter alles rustig. Het geschil is thans bijgelegd.

PERSONALIA.

Resident Boissevain.

De *Preanger Bode* verneemt, dat resident Boissevain met pensioen zal gaan; dat Z. H. E. G. zijn „otium cum dignitate" zal gaan verkiezen boven de waardigheid — zonder rust — in den Indischen staatsdienst.

Bedrogen de voorteekenen niet, zegt het Bandoengsche blad, dan was er goeds van hem in de toekomst te verwachten — en hij zelfs was op weg den roep, die hem herwaarts vooraf ging, van een werkzaam, standvastig en doortastend man te zijn, te handhaven.

Om die reden heeft de *Preanger Bode* het ook niet betreurd, dat deze resident, bij de jongste benoemingen in den Raad van Indië, in genoemd college niet is opgeborgen geworden.

En toch, het had zoo mogen zijn — indien invloedrijke klieken in patria niet hun machtig „veto" hadden doen hooren. Zoo vernam het blad — als: z e k e r !

Want het is nog niet vergeten en nimmer te vergeven, wat resident Boissevain tegen de suikerbelangen heet te hebben misdreven.

Indië en zijn bestuur, maar dan zijn opperbestuur, beïnvloed — neen, beheerscht door suikermagnaten en hun kliek, achter de schermen van Koloniën en op het Binnenhof!

En aan dien gruwel zullen we nog in geen jaren ontkomen — naar het zich laat aanzien, roept het blad uit.

* * *

Henri Borel.

Naar aanleiding van het vertoeven van den ambtenaar voor Chin. zaken te Semarang, den hr. Borel, te Batavia, werd uit Batavia aan de *Loc.* bericht, dat de heer Borel wijziging verzocht heeft van het besluit zijner overplaatsing naar Muntok en dat de Regeering in overweging zal nemen den heer B. met het oog op familieomstandigheden, nog één maand te Semarang te laten blijven, maar dat hij daarna zijn nieuwe bestemming zal hebben te volgen.

* * *

Middelbaar Onderwijs-leeraars.

In de jongste bestuursvergadering der Vereeniging van leeraren en leeraressen aan inrichtingen van M. O. in Indië zijn gekozen: tot voorzitter de heer M. J. Doppenberg, tot secretaris de heer A. L. C. Beekman en tot leden de heeren Dr. P. Anema, Dr. M. J. van der Meer en H. D. Tjeenk Willink.

De heer J. H. F. Koopman, laatstelijk leeraar in de werktuigkundige vakken aan de Koningin Wilhelmina-school, thans met verlof in Nederland, zal, volgens het orgaan der vereeniging, niet naar Indië terugkeeren, doch ginds in de particuliere nijverheid zich een bestaan zoeken.

Van Vreemde Koloniën.

Veeziekten in de Philippijnen.

De directeur van den landbouw G. F. Nesom heeft een crediet van 400.000 pesos aangevraagd om den veestapel in den archipel te beschermen tegen infectie van buiten.

Op het oogenblik komt het herhaaldelijk voor dat, wanneer hier of daar een epidemie de kop werd ingedrukt, men elders weer opnieuw aan den gang kan gaan. In het laatst van Maart werd nog mond- en klauwzeer door uit Hongkong aangebracht vee ingevoerd.

Gemiddeld worden jaarlijks 40.000 runderen in de kolonie ingevoerd, om in de behoefte van vleesch te voorzien. Van dit aantal blijven 35.000 te Manilla, terwijl de rest naar Ilo, Ilo, en andere voor den handel opengestelde havens wordt vervoerd. Al dit ingevoerde vee is voor de slachtbank bestemd.

Nu bestaat onder de huidige omstandigheden ruimschoots gelegenheid voor infectie gedurende het tijdperk van de landing tot de aankomst in het slachthuis.

De heer Nesom wenscht nu, dat veekralen met quarantaine-gelegenheden, zoowel te Manilla als in de andere open havens, zullen worden opgericht, om daar het aangevoerde vee zoolang aan te houden. Wel is waar wordt dat vee te Hongkong voor het vertrek door een engelschen dokter of veearts geïnspecteerd, maar de heer Nesom meent, dat de certificaten, naar aanleiding van dit onderzoek verstrekt, het papier niets waard zijn, waarop zij geschreven zijn. Somtijds gebeurt het, dat van een lading vee de helft ziek is, en wanneer de gezagvoerder van het schip er op gewezen wordt, houdt deze den quarantaine-beambte of veearts zoo'n hongkongsch certificaat voor.

Ging men er toe over zulke ladingen naar Hongkong terug te zenden, dan zou dit uitloopen op een verhooging der vleeschprijzen, waardoor de arme bevolking het meest zou worden getroffen.

De heer Nesom wil nu veekralen voor het aangevoerde vee, waarvan de zieke dieren zouden kunnen worden afgezonderd en in behandeling genomen, voordat men ze langs de straten leidt, waar ze thans de ziekte verspreiden.

* * *

Sprinkhanen in Tunis.

Op het oogenblik worden in Tunis omvangrijke maatregelen getroffen tegen een sedert menschenheugenis ongekenden inval van sprinkhanen. Sedert weken en weken zijn dagelijks onmetelijke zwermen door den Zuidenwind aangevoerd en op nagenoeg heel het tunesisch gebied en in de provincie Constantine in Algiers neergestreken. Honderden hectaren worden door één zoo'n zwerm bedekt. In de buurt van Sfax zijn 1500 hectaren bedekt met de eitjes dier dieren.

Tegen de volwassen sprinkhanen bestaat zoo goed als geen middel. De gevleugelde menigte ontsnapt door hare beweeglijkheid, zoowel als door hare massa, aan elke poging tot vernietiging. Gelukkigerwijze richten zij in gevleugelden staat weinig onheil aan. Volwassen eten ze niet meer en leven slechts voor de voortteling.

De bestrijding van de plaag geschiedt dan ook niet door die vliegende zwermen aan te vallen en te trachten te vernietigen. Men gaat na, waar die zwermen zich neerlaten en de eitjes deponeeren, en trekt nu om deze plek zoo mogelijk een geul of geeft die op eenige andere wijze aan.

Na twintig of vijf en twintig dagen komen de eitjes uit en beginnen de jonge dieren te kruipen. Nu is de tijd gekomen om hen te vernietigen. Langs tevoren gegraven geulen worden de diertjes, die daarin storten, naar kuilen geleid, die, vol zijnde, dichtgeworpen worden en aangestampt, terwijl des morgens en des avonds de door de koude bevangen dieren op andere plekken worden bijeengeharkt. Wat dan nog verder trekt vindt den dood in een diepe goot, die dwars op den gevolgden weg wordt gegraven met een strak gespannen, 40—50 centimeters hoog scherm aan de overzijde, waardoor den dieren den verderen opmarsch wordt belet.

Men hoopt door deze maatregelen te bereiken dat de inval van 1908 zal worden gekeerd zonder noemenswaardige schade aan den aanplant.

* * *

Terug in Patria.

In de *Standard of Empire*, een nieuwe uit-

gave op engelsch-koloniaal gebied, trof ons de volgende verzuchting van een in het moederland teruggekeerden koloniaal:

„Ik had niet veel familie-leden, toen ik de Old Country verliet, en ik heb er nu niet een meer hier. Dertien jaren is een lange tijd om weg te zijn, maar het komt me voor, dat, voordat ik wegging, Londen voor iemand van buiten vriendelijker was dan nu. Wat mij opvalt is dat iedereen hier geheel in zijn eigen zaken opgaat, hetzij bezigheden of genoegens — en er zijn hier heel wat, die alleen voor hun genoegen schijnen te leven — en dat iedereen leeft en doet alsof er buiten Londen of de Londenaars geen plaatsen of menschen aangetroffen worden, waard er aan te denken. Er zijn hier twee of drie lui, die bij mij te Perth (West-Australië) geïntroduceerd werden als bezoekers uit het moederland. Ik heb heele dagen daar ginds aan die luitjes gegeven en ik geloof, dat ze het daar best gehad hebben. Nu verwacht ik heelemaal niet eens een wederdienst daarvoor, maar het lijkt toch wel een beetje dwaas, dat geen hunner het noodig vond zich langer dan vijf minuten met mij op te houden. Zij vroegen me, hoe het in Australië ging, spraken de beminnelijke hoop uit, dat ik genoegen mocht hebben van mijn bezoek hier en keken daarna op hun horloge. 't Is heelemaal niet noodig mij te zeggen, dat tijd waarde heeft. Londen is niet de eenige plaats, waarin tijd waarde heeft. Ik herinner me, dat een belangrijk zaakje mij ontging terwijl ik een Engelschman door Perth rondleidde, en ik wist dat me dat ontgaan moest, toen ik den tocht met mijn gast aanvaardde.

Maar wel — er schijnt dat er onderscheid bestaat.”

* * *

Handel in wapenen.

Het is karakteristiek voor de kronkelpaden der diplomatie, meent de *Times of India*, dat de internationale conferentie betreffende den handel in wapens en munitie in Afrika, te Brussel samenkwam, met uitsluiting van die streken, waar de handel een bepaald dreigend karakter heeft aangenomen, n.l. de kust van Arabië en de Perzische golf. De Arabische kust voorziet stammen van beproefden moed en durf van oorlogsmiddelen, waardoor zij in staat waren den Turk met goeden uitslag het hoofd te bieden. Maskate is het centrum van den wapenhandel aan de Perzische golf. Vandaar vinden geweren en munitie hun weg naar Mekran en door Beloedzjistan naar de stammen aan de grens van Noord-West-Indië. De uitbreiding van dezen handel valt af te leiden uit den aanval van Afghaansche smokkelaars op de bemanning van het oorlogsschip „Proserpine”, en uit de omvangrijke maatregelen, welke genomen moesten worden om een smokkel-karavaan te onderscheppen door een sterke macht bij Robat De 8 tot 10.000 stellen wapens, die jaarlijks te Maskate aangevoerd worden, gaan vandaar door Arabië, Zuid-Perzië en Beloedzjistan en een niet onbelangrijk deel komt den grensstammen in de handen. Men kan alleen van een Internationale Conferentie verwachten dat ze velen vol schrijft met maatregelen tegen den wapenhandel in Afrika en deze gevaarlijke streek buiten beschouwing laat. Het is bovendien onmogelijk om den smokkelhandel in Afrika tegen te gaan, wanneer men zich alleen tot de afrikaansche kust bepaalt.

Deze handel is zoo voordeelig dat hij zich zeer gemakkelijk verplaatst. De voornaamste bronnen voor Arabië zijn Djiboeti en Obock in Fransch Somali-land en Maskate. Maar de stammen in Britsch Somali-land ontvangen in de laatste jaren hun aanvulling van wapens en munitie in hoofdzaak uit de arabische havens aan de Roode Zee. Bepalen de verbodsbepalingen zich dus tot de afrikaansche kust, dan laat men laatstgenoemde bronnen onaangetast.

De ernst van den toestand voor de koloniseerende natiën is duidelijk genoeg. Wapens komen telken jare bij tienduizenden in handen van wilde of half-wilde volksstammen. Ze zijn op die wijze in staat zich beter te verzetten en dwang uit te oefenen op den onder de bescherming van europeesche machten geplaatste bewapende stammen. Twintig jaar geleden werd de invoer van vuurwapens en munitie voor het grootste gedeelte der afrikaansche kust verbonden. Dat verbod is een doode letter gebleven; de eenigen daardoor getroffen zijn sportlieden, die jachttochten ondernemen willen. De opstandelingen in Katanga moeten 5000 geweren bezitten; wapens zijn er zoo overvloedig dat, terwijl er wel eens schaarschte aan voedingsmiddel is, er geen gebrek bestaat aan wapens en munitie. In 1906 werd een kopje kruit gegeven in ruil voor een kopje meel. In Abessynië zijn patronen pasmunt in belangrijke districten.

In Marokko worden de moeilijkheden voor de Franschen vergroot door de vèrreikende vuurwapens, die in handen der Mooren kwamen. Het euvel van den handel trad duidelijk in Somali-land aan den dag. Zoolang de Somali's slechts met speren gewapend waren, werd de orde door een handvol troepen gehandhaafd. Toen kwam de mollah met zijn korps met geweren bewapende lieden. Niet alleen, dat hij daardoor in staat was onze troepen te bestrijden op eene wijze, die den Engelschen oneindig veel last en onkosten veroorzaakte, maar hij was de schrik van stammen, die onder engelsche bescherming stonden. Herhaaldelijk werd door de oudere lieden van den Dolhanta-stam aan kolonel Swayne betoogd, dat zij niet in staat waren den mollah met zijn geweren te weerstaan. Herhaaldelijk kwam het dan ook voor, dat bevriende stammen zich gedwongen zagen de zijde van den mollah te kiezen.

Om dezen handel te beletten ziet de *Times of India* slechts één middel. n.l. dien in zijne bronnen te treffen. Voor gindsche streken zijn dit als distributiehavens in hoofdzaak de drie reeds genoemde plaatsen. Het blad meent dat ook geen onoverkomelijke bezwaren zich verzetten tegen het beletten van den handel in de landen van oorsprong. Het schreef als volgt:

„Het voornaamste centrum is Marseille, maar de van daar verscheepte wapenen komen uit alle landen. Birmingham en Luik, Duitschland, Frankrijk en Oostenrijk, alle hebben hun aandeel in dezen verfoeilijken handel. Het is logisch dat de fabrikant tracht zijn aandeel in dezen uitgebreiden handel te erlangen. Maar waarom zou de wapenuitvoer uit europeesche havens niet geheel kunnen worden verboden, tenzij door een pas gedekt, terwijl geen pas verstrekt wordt, tenzij de bestemming blijkt niet gevaarlijk te zijn? Dit zal niet kunnen worden bereikt dan bij een vasten wil der mogendheden om aan den smokkelhandel een einde te maken en dat, vreezen wij, zal wel niet binnen het bereik der mogelijkheden vallen. Maar de mogendheden, die preventieve maatregelen tegenhouden, laden een misdadige verantwoordelijkheid op zich, welke ten langen leste op haar terug zal werken. Het euvel is groot en aangroeiende. Indien niets werkelijks bij overeenkomst wordt verkregen, zal Groot-Brittanje, als de daarbij in hoofdzaak betrokken natie, op eigen initiatief moeten handelen.

We kunnen ons zoo goed in den toestand van Engeland verplaatsen, waar de smokkelhandel van wapens en munitie uit Penang zooveel er toe heeft bijgedragen, om het Atjehsche wespennest in beroering te houden, evenals men nu in Engelsch-Indië klaagt over de voortdurende aanvulling van wapens en munitie, welke de grensstammen op de noordwestelijke grenzen in staat stelt telkens opnieuw de rust in die streken te verstoren.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Gids. Juni 1908.

Onder het opschrift *Rechtszekerheid versus rechtseenheid* schrijft *Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting* een opstel naar aanleiding van het nieuwe artikel 75 van het Regeerings Reglement (zie Ind. Stbl. No. 204), waarover zooveel strijd is gevoerd, of juister naar aanleiding van het programma omtrent de regeling van 't privaatrecht in Indië, ontwikkeld in een, bij de jongste begrooting voor Indië gevoegde, missive van den voorzitter der bijzondere commissie, belast met het ontwerpen van regelingen ter uitvoering van het nieuwe wetsartikel. Prof. C. A. zegt daarvan o. m.: „Wij hebben daarin een stuk voor ons, dat kennelijk èn door die commissie èn door den minister beschouwd wordt als een begin van uitvoering, *maar dit toch niet is*. Niet op zulk een wijze kan en mag de belangrijke arbeid, die geschieden moet, worden opgevat en opgezet.” Prof. C. A. is van meening, dat het houden van een onderzoek ter plaatse het begin van alles moet zijn, zoolang zulks niet is geschied, mag van het maken van ontwerpen geen sprake zijn, omdat daaruit niets goeds kan groeien. „Veel nuttelooze arbeid wordt thans in Den Haag verricht, straks zullen vele even nuttelooze adviezen worden ingewonnen en stapels papier worden volgeschreven. Met welk resultaat? Met dit alleen, dat Indië uit den treure wacht op recht.”

De draagwijdte der nieuwe wetsontwerpen tot wijziging van de comptabiliteitswet en het Regeeringsreglement, door *Mr. H. 's Jacob*. Aan beide wetsontwerpen zijn al zoovele woorden gewijd, laatstelijk bijv. in de vergadering van het Ind. Gen. door Mr. N. G. Pierson, dat we volstaan op Mr. 's Jacob's beschouwing de aandacht te vestigen.

De kapitein *V. J. van Marle* schreef in de Indische Gids van 1907 een opstel over *De positieverbetering van den Europeaan-soldaat in het Indische leger* en geeft daar nu een vervolg op; hij betoogt o.m. dat de Europeesche mindere militair boven zijn Inlandschen collega behoort te staan, hetgeen alleen te bereiken zou zijn door alle Europeesche soldaten den korporaalsgraad te verleenen. „De Europeaan wordt korporaal, omdat hij Europeaan is; de Inlander wordt korporaal, als hij daarvoor geschikt is; en uit die twee categorieën worden de besten sergeant.” Wij gelooven, dat — indien de denkbeelden van kapt. Van Marle in toepassing werden gebracht — deze aan de thans zoo impopulaire werving voor Indië in Nederland stellig ten goede zouden komen.

Vervolgens schrijft de heer *J. Habbema*, oud-inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, over de *Opleiding van inlanders*. Een enkele aanhaling uit dit interessante opstel, ten einde schrijvers meening over de „tegenwoordige richting” te doen uitkomen:

„Men kan de vele goede eigenschappen van den inlander waardeeren en toch niet blind zijn voor gebreken of zwakheden van zijn karakter en zijn intellect.

Terwijl men een halve eeuw geleden den inlander vrij algemeen ongeschikt vond voor hoogere ontwikkeling en hem *onder*schatte, is men in den allerlaatsten tijd bezig hem te *over*schatten. Doet men daaraan niet mee, dan kan dat naar de meening van de bewonderaars à outrance van den Inlander, die diens gebreken, negeeren of wegdoezelen, slechts een gevolg zijn van vooroordeel en bekrompenheid. Dat men zonder farizeesche zelfverheffing en zonder te denken aan een *minderheid* van den inlander als mensch, van de beste bedoelingen jegens hem bezield kan zijn, al vestigt men de aandacht op moreele en intellectueele gebreken of zwakheden, schijnt men van die zijde maar niet te kunnen gelooven.”

Wij zijn het geheel eens met Boeka — zegt de heer H. — Een te gering oordeel over den inlander is voor hem schadelijk, maar overschatting zal hem later nog veel meer nadeel berokkenen. De schrijver voegt er aan toe: „Overschatting moet noodzakelijk leiden tot teleurstelling en reactie, want valt de Inlander door die overschatting tegen, draagt men hem werk op, waarvoor hij nu nog niet ten volle geschikt is, dan speelt men in de kaart van hen, die een te gering oordeel over den Inlander hebben en dan gelijk krijgen.”

Vervolgens doet de heer Habbema — aan de hand van officiëele gegevens — eenige grepen uit Britsch-Indië, ten einde te laten uitkomen, dat ook daar het bestuur in zijn verwachtingen in zake de hoogere ontwikkeling der Inlanders vrijwel bedrogen is uitgekomen.

Ten slotte bevat dit nummer van de Indische Gids onder andere dan nog de navolgende bijdragen: *De scheuring in het Britsch-Indische Nationale congres, door J. H. Cohen Stuart. — Het Middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië, door J. E. d. M. — Het een en ander over de Padangsche Bovenlanden, door J. E. Jasper* (*slot*). — Benevens de gewone rubrieken: *Varia, Maandelijksche revue van Brochures enz., Koloniale literatuur, Wetenschap en Industrie*, en *Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.*

* * *

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. April 1908.

In deze afl. schrijft de heer *R. A. Kern* een artikel *Uit oude bescheiden*, handelend over het tusschen de bergen besloten, tegenwoordig zoo stille Patjitan, waaruit blijkt, dat in vroeger jaren de toestand daar heel anders was; schrijver geeft aan de hand van het Patjitansch archief een denkbeeld hoe het in dien ouden tijd toeging, d. w. z. omstreeks 1830, toen de Ass.-Res. nog vroeg „om half- en heel-uurs zandloopers ten gebruike bij den bouw van 't blokhuis”.

Het tekort van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur en de Bestuurs-Academie, een artikel uit de Java-Bode, wordt vervolgens door den redacteur van het tijdschrift B. B. in extenso overgenomen, waarbij deze redacteur aanteekent, dat het artikel alle aandacht verdient, ook in verband met 't groote tekort aan ambtenaren van het B.B. „Dit te kort— zegt de heer Overduyn — begint zich zoo nijpend te doen gevoelen, dat de vraag van den schrijver, of de oprichting der Bestuurs-academie niet ontijdig was, door velen bevestigend zal worden beantwoord.” Het opstel in de Java-Bode (dateerende 27 Febr. jl.) is reeds in de pers voldoende besproken, zoodat wij het met stilzwijgen kunnen voorbijgaan, behoudens deze uitzondering: Met zekere voorliefde geeft schrijver de namen der studeerenden op de Bestuursacademie, omdat, zegt hij, „wij die nog in geen enkel tijdschrift of dagblad achter elkaar vermeld vonden”. Dezerzijds die opgaaf raadplegende, ontdekten wij, dat er 2 namen ontbraken, namelijk: *H. L. C. B. v. Vleuten* en *L. M. Vonck*, landsdienaren,

die eveneens sedert de opening van genoemde academie de lessen volgen.

De heer *W. Keuchenius*, contr. bij het B.B., is iemand met ontegenzeggelijk éénige talenten. Onder het opschrift *Een wenk voor de praktijk* schrijft hij: „Waar thans overal in den Archipel en in het bijzonder op de Buitenbezittingen sprake is van den aanleg van nieuwe wegen, meen ik mijn collega's geen ondienst te bewijzen door hunne aandacht te vestigen op een eenvoudig instrument, geschikt tot het meten van hellingen, hetwelk bij 't zoeken naar voorloopige tracé's van wegen in bergachtig terrein zoowel als bij den aanleg van waterleidingen goede uitkomsten belooft.

Bedoeld instrument is op mijn verzoek door den kapitein bij den Topographischen Dienst A. van Lith uitgedacht en in elkaar gezet." (De cursiveering is van ons.) Niets meer of minder dan een uitvinding op bestelling dus geldt het hier! Inmiddels schijnt het nieuwe instrument aan de verwachtingen te voldoen, waar de heer Keuchenius mededeelt, „dat in de afdeeling Benkoelen en Ommelanden reeds eenige Inlandsche ambtenaren en hoofden met succes van het toestel gebruik hebben gemaakt."

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang, No. 2.

Dit nummer houdt o. a. in: Bataviasche makelaars, door M. van Geuns. — De moord te Bandoeng op den onderwijzer aan de kweekschool aldaar, Darma, een Balinees van hooge geboorte, die met een Europeesche vrouw was gehuwd (met portret van het slachtoffer en diens echtgenoote). — Bandjir in Madioen; volgens ooggetuigen is de bandjir der Madioen-rivier in geen 30 jaren zoo hevig geweest als op 19 April jl. — De bloementuin in Indië, waarbij de schrijver, Dingeman Scott, het heeft over de anjelier (Dianthus), als bijzonder geschikt voor de tropen. — Benevens de gewone rubriek Indrukken van den Dag.

* * *

De Indische Mercuur. 2 Juni 1908.

Evenals vorige jaren heeft ook ditmaal het Bestuur van het Koloniaal Museum een prijsvraag uitgeschreven. Voor **1909** koos zij tot onderwerp: **Caoutchouc.** In het belang der zaak laten wij hieronder volgen hetgeen we in dit No. van de Ind. Mercuur daarover lezen:

„Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1908, looft de Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden medaille of een bedrag van *f* 150 voor de beste bijdrage betreffende Caoutchouc of rubber (gomelastiek).

De Commissie wenscht deze prijsvraag zoo ruim mogelijk te stellen, zoodat niet alleen antwoorden worden ingewacht op het gebied der caoutchouc-teelt en de daarmede verbonden melksapgewinning, stremming en droging, doch ook technische bijdragen, die doelen op de verdere bereiding, verwerking en toepassing van caoutchouc-fabrikaten in de nijverheid. Ten slotte zullen ook welkom zijn wetenschappelijke caoutchouc-onderzoekingen op chemisch en botanisch terrein, met inbegrip van waarde-bepalingen, en wenscht de Commissie van mededinging uit te sluiten verhandelingen, welke niets anders bevatten dan uittreksels en samenvattingen der caoutchouc-literatuur. Zij verlangt dus, dat de prijsvraagbeantwoording in ieder geval een vermeerdering onzer huidige kennis op het gebied der caoutchouc inhoude, of een nieuwe belangrijke toepassing dezer veelvuldig bruikbare grondstof in de nijverheid en ook in de huishouding, hygiëne, sport enz. In verband daarmede wijst de Commissie nadrukkelijk op het feit, dat in September 1908 te Londen gehouden wordt eene „International Rubber Exhibition", en derhalve de beantwoorders dezer prijsvraag goed doen, als zij bij hun arbeid met de resultaten en publicatiën dezer tentoonstelling rekening houden.

Indien daartoe aanleiding is, zal naast de Gouden medaille (of *f* 150) ook een Goud-zilveren medaille (of *f* 100) worden uitgereikt. Voorts zullen aan alle op zich zelf verdienstelijke beantwoordingen zilveren of bronzen medailles worden toegekend.

Antwoorden, in de Nederlandsche, Engelsche, Duitsche of Fransche taal, te zenden vóór of op 31 December 1909 aan den Directeur van genoemd Museum. — Voor verdere bijzonderheden of toelichtingen omtrent deze prijsvraag, zij verwezen naar bovengenoemd Mercuur-nummer, hetwelk nog de navolgende opstellen bevat:

Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Het fermenteeren van cacao, door F. W. Morren. — Bericht omtrent den economischen toestand in Japan. — Theekultuur in de Vereenigde Staten. — Duitsche vennootschappen in een Nederlandsche kolonie. — Kultuurberichten. — De verpachting van de parelvisscherij in de Aroe-wateren. — Madoera's veestapel. — Javaansche koelies voor Deli. — Financiëele berichten en verslagen, Enz.

* * *

Vereeniging „Moederland en Koloniën". 1907-1908. No. V.

Dit nummer bevat het verslag der lezing, gehouden den 15den April j.l., door den heer *Th. J. A. Hilgers*, hoofdonderwijzer in Ned. O.-I., tot onderwerp hebbend: *De opvoeding van den Indiër.* Hetgeen vooral door schrijver op den voorgrond werd gebracht was zijn geringschatting der genomen proef met de z.g.n. dessascholen. „Door de oprichting van dessaschooltjes met onbekwame onderwijzers heeft de Regeering een fout gemaakt, die op den duur een gevaar wordt voor het Indisch onderwijs; zij heeft het bewijs geleverd, dat zij onder schoolopvoeding nog altijd uitsluitend verstaat leeren lezen, schrijven en rekenen en dat is zeker te betreuren... Die dessaschooltjes waren nog niet noodig, want ik herhaal, wat ik straks reeds beweerde: *Het* volk is nog niet rijp voor schoolopvoeding; het volk moet eerst de behoefte aan onderwijs leeren voelen. Maar daar is een groep van vooruitstrevende Inlanders, om ons bij hen te bepalen, die om onderwijs vragen, bidden, smeeken; een kern, die langzamerhand kan en zal aangroeien. Stel hen in de gelegenheid een schoolopvoeding te ontvangen, die in alle opzichten aan de eischen voldoet, en zij zullen de pioniers worden, die door den geheelen Archipel verspreid tot in de kleinste kampongs het volk langzamerhand tot de wetenschap brengen, dat *kennis* macht is."

Zooals van zelf spreekt, lokten deze en andere theorieën des sprekers van verschillende zijden tegenspraak uit; inzonderheid zijn meening omtrent de „dessaschooltjes" werd sterk bestreden door nagenoeg alle debatters.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Juni 1908.

Het slot van het artikel *met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken* is in deze afl. opgenomen; het handelt over eenige kustplaatsen van Nederl. Nieuw-Guinea (Manokwari, Doreh) en geeft vele interessante bijzonderheden (met tal van plaatjes) over de Papoea's dezer streken.

* * *

Bulletin van den Ned. Oudheidkundigen Bond.

In het laatste nummer van dit tijdschrift geeft *Mej. Martine Tonnet* het slot van haar met groote kennis van zaken geschreven opstel: *Het werk der Commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera.* Bij de bespreking van het eerste gedeelte van haar beschouwing hebben wij in het licht gesteld de groote voorliefde van Mej. Tonnet voor archaeologische studiën en hare bevoegdheid om over dat onderwerp te schrijven, zoodat wij thans weinig daaraan hebben toe te voegen; alleen wenschen wij te doen uitkomen, dat Mej. Tonnet in deze studie zich zelve meesterlijk op den achtergrond heeft weten te houden. Oogenschijnlijk het werk van bovengenoemde commissie besprekende, heeft zij zelve veel kostelijk materiaal bijgebracht, dat kan prikkelen tot nieuw onderzoek.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 13 Mei;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 11 Mei;
De Ind. Mercuur No. 23;
De Ind. Gids, Juni;
Weekblad van Ned.-Indië No. 1;
Exportblad 722;
Delicourant t/m 7 Mei;
Suriname Nieuws- en Adv.blad t/m 15 Mei;
De Padanger t/m 1 Mei;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan de onderwijzeres mej. M. Coert; twee jaar aan den onderwijzer J. H. L. Teutelink; één jaar aan den voorzitter van den landraad te Bangkalan Mr. J. H. W. B. Visser en aan den opz. E. V. Matheron.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de hulponderwijzeres mej. C. O. van den Vrijhoef; de kantoorchef bij de P. en T., K. Broex.

Gesteld: ter beschikking van den directeur van B.B., E. Gobee, I. C. Dozy, L. V. Alsdorf, W. G. Horninge, T. J. Lekkerkerker en M. Sanders.

Benoemd: tot gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden de res. van Amboina, A. J. baron Quarles de Quarles; tot assistent bij het proefstation voor rijst en tweede gewassen bij het Dep. v. Landbouw, Dr. Th. Valeton; tot lid van den gem.-raad van Pekalongan B. Bokma de Boer; tot lid van de afdeelingsraad van Deli Mr. H. Rahder; tot onderwijzer 1e kl. M. Blommers; tot idem 2e kl. L. E. Oherne.

Geplaatst: in het gouv. Sum. Westk. de benoemde asp.-controleur H. Beeuwkes; in Palembang de benoemde contr. A. Young.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. G. W. L. Andewiel, A. P. H. Harkx, B. A. W. H. Kramer, D. H. Ooms, W. J. H. Kramer, P. G. Glavimans, P. Scherft en C. J. P. de Kruyter; tot hulponderwijzeres mej. K. Jochems.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den 1en luit. der inf. W. D. Davis.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gez. J. M. Nauta.

Onder terugvoering van à la suite van zijn wapen, op verzoek eervol als militair commandant van Atjeh en Onderhoorigheden, tevens gouverneur van dat gewest, de generaal-majoor der artillerie G. C. E. van Daalen.

Benoemd: onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, door hem in zijn functiën van civiel en mil. gouverneur van Celebes en Onderh., tevens mil. comm. van Menado, Timor en Onderh., zoowel op militair- als op bestuursgebied, bewezen, tot mil. comm. van Atjeh en Onderh., tevens gouverneur van dat gewest, de luit.-kol. der inf. H. N. A. Swart, met den titel van civiel en mil. gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Koningin Wilhelmina", gezagvoerder J. R. de Brouwers, vertrokken van Batavia 7 Mei 1908 en aangekomen te Genua 1 Juni 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept:

Mevrouw M. H. H. C. Biegman, dochter en zoon; V. Wybrandi; Th. W. Sanders, echtgenoote en 2 kinderen; H. J. H. Baron van Isselmuden, echtgenoote en 2 kinderen; K. L. F. A. Thörig, echtgenoote en 2 kinderen; J. P. Textor, echtgenoote en 2 kinderen; Dr. W. J. H. Timmermans en echtgenoote; C. J. de Jaager en echtgenoote; G. Oostenbroek, echtgenoote en 2 kinderen; D. J. Jongeneel; Mejuffrouw M. C. E. Wettstein; G. C. van Rijsinge, echtgenoote en 2 kinderen; D. Pos; J. H. Schröder; M. J. Nolen, echtgenoote en 2 kinderen; H. A. van Oosten, echtgenoote en 4 kinderen; Mevrouw Ch. de Graaff; P. J. Gebel, echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw B. E. Quast; P. J. Rinders; M. R. Wettstein; K. Stolz; C. Barends; A. O. Kittel; Mejuffrouw M. Coert; Mevrouw H. van Niel; Mevr. E. J. Wolff en 2 kinderen; Mevr. M. E. Rothe en kind.

Van Singapore: Mevrouw Bonnet; J. Smit.

Van Sabang: Mevrouw Dr. Mantz en dochter; Mevrouw J. E. van der Linde.

Van Belawan-Deli: Z. H. de Sultan van Asahan; Toengkoe Alang Jahja; Bandhara van Asahan; Toengkoe Moesa van Asahan.

Van Port-Saïd: Mejuffrouw M. Insinger.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

A. G. Mulder; H. A. Hulsman en 3 kinderen; N. van Zanten; J. Thum; G. C. v. d. Nieuwbier; Mevrouw Wed. A. A. Suk en 3 kinderen; B. A. A. Vergouwe; H. de Nooyer; M. J. Huysmans, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Van Sabang: L. C. Eichholz; A. A. J. Hekker; A. W. Niesen.

Passagiers van het s.s. Rindjani, gezagvoerder Sharp; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw V. J. A. van Schravendijk—Smolinske en 3 k. A. L. van den Berge met echtg. en 2 k; L. W. Doude van Troostwijk; J. L. Israël met echtgen.; B. Daum; W. Feldmann; mej. J. David; J. G. A. Verhoeff; E. J. L. Koolsbergen Jz.; H. P. van Emmerik; J. W. van Dijk; F. G. G. Bewers Danton; J. A. van Diejen;

naar Marseille: J. Smit Jz.; mej. W. H. Brouwer; mej. C. Smit; C. Smit;

naar Port-Saïd: C. de Kok;

Te Southampton zullen zich inschepen:
naar Marseille: de heer en mevr. Meijerson.

Te Marseille zullen zich inschepen: mej. R. Hazelhoff; G. J. P. de la Valette; D. J. W. Bijleveld met echtg. en 1 k; P. Zijp; A. C. A. Heshusius; J. H. R. Tack; W. J. van den Boogaart met echtg. en 1 k; J. C. van den Hoek met echtg. en 1 k; E. R. van Maarseveen; F. J. Nellensteijn; Ph. J. A. de Haas met echtg. en 1 k; F. R. Willink; D. A. J. Broekens;

naar Port-Saïd: D. de Kok; J. H. Bart.